

O vylíčeném skutkovém stavu nejsou pochybnosti, sporná jsou pouze tvrzení zahrnující právní kvalifikaci.

Orlické bariéry

Dne 30. března 1998 podali manželé Adéla a Adam B. stížnost proti České republice k Evropskému soudu pro lidská práva. Tvrdili, že byli diskriminováni ve výkonu svých práv z důvodu fyzického stavu stěžovatelky, Adély B. Konkrétně tvrdili, že:

- došlo k porušení jejich práva na nedotknutelnost soukromí, protože český stát neodstranil architektonické překážky, které zamezují postiženým osobám přístup do veřejných zařízení a do zařízení určených k užívání veřejnosti, ani důsledně nevyužíval plnění této povinnosti, stanovené vnitrostátními právními předpisy (čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy);
- v důsledku toho, že velké množství staveb a staveb určených k užívání veřejnosti ve městě kde žijí, jim není přístupných, byli podrobeni nelidskému a ponižujícímu zacházení (čl. 3 Úmluvy).

Stěžovatelé rovněž tvrdili, že byla porušena jejich práva podle článku 12 a 13 Evropské sociální charty.

Diskriminaci spatřovali stěžovatelé především v tom, že Adéla B., která je upoutána na invalidní vozík v důsledku zranění utrpěného při dopravní nehodě v roce 1991, nemá možnost se důstojně vypořádat s problémy každodenního života ani vykonávat ,

své povolání, a to z důvodu porušení pozitivní povinnosti státu přijímat opatření a kontrolovat dodržování vnitrostátních právních předpisů týkajících se výstavby veřejných budov, postihovat nerespektování s tím souvisejících povinností a vynucovat jejich řádné plnění. Tvrdili, že v důsledku dlouhodobého neřešení problematiky bezbariérového životního prostředí jsou objekty v nichž sídlí státní orgány a úřady, právě tak jako zařízení občanské vybavenosti, tj. obchody, provozovny služeb, zdravotnická a kulturně společenská zařízení nebo doprava zcela nepřístupné těžce pohybově postiženým občanům.

V tomto ohledu poukazovali na platnou úpravu stavebního zákona a souvisejících vyhlášek které ji prováděly, a které upravily povinnost stavebníků zajistit osobám s omezenou schopností pohybu a orientace přístup do veřejných staveb a možnost je využívat. Povinnost budovat bezbariérové stavby ovšem podle názoru stěžovatelů vyplývala již z prováděcí vyhlášky ke stavebnímu zákonu č. 83/1976 Sb. o obecně technických požadavcích na výstavbu. Ta stanovila, že při navrhování a provádění staveb se uplatňují požadavky na užívání staveb osobami se sníženou schopností pohybu. Od roku 1985 pak byla tato problematika upravena vyhláškou č. 53/1985 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu. Stěžovatelé poukazovali zejména na to, že mnoho staveb v Orlici nevyhovuje předepsaným podmínkám a nejsou přístupné postiženým osobám, přestože již vyhláška č. 53/1985 Sb. upravila obecné technické požadavky pro veřejné stavby a stavby určené pro užívání veřejností tak, aby osoby pohybově omezené do nich měly přístup a mohly je užívat. Přijetím novely stavebního zákona zákonem č. 43/1994 Sb. a vyhlášky č. 174/1994 Sb. i nadále zaručil stát osobám s omezenou schopností pohybu a orientace vhodný přístup do veřejných staveb a možnost je využívat. Stát tak uložil pozitivní povinnost třetím osobám, v tomto případě stavebníkům, a musí dbát, aby byla tato povinnost dodržována. To však v Orlici státní orgány nečiní. Stěžovatelé v této souvislosti poukazovali na to, že ani pošta, úřadovna policie, celní úřad, okresní úřad, okresní

správa sociálního zabezpečení, kina, okresní soud, advokátní kanceláře, většina specializovaných lékařských pracovišť a městské koupaliště nemají bezbariérový přístup.

1. Prameny

Jaký je vztah Evropské sociální charty k Úmluvě a tedy k rozhodování Evropského soudu pro lidská práva?

V jakém vztahu jsou ustanovení čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy k čl. 3 odst. 1 ve spojení s čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny?

Ještě by se sem dalo dát nějaké diskusní téma k dalším (navrhovaným) mechanismům na ochranu zdravotně postižených.

V důsledku závažného zranění páteře trpí Adéla poškozením pohybového ústrojí, takže se může pohybovat jen na invalidním vozíku, ačkoli v důsledku intenzivní terapie bez omezení vládne rukama a horní polovinou trupu. V Orlici, bývalém okresním městě, si postavili s manželem rodinný domek. Původní zubařskou praxi vzhledem ke svému postižení již nemůže vykonávat. S manželem provozují malé vydavatelství specializující se na vydávání odborné lékařské literatury, kde Adéla zajišťuje administrativní věci, vyřizuje objednávky a prakticky sama, jen za pomoci asistentky řídí každodenní chod vydavatelství včetně kontaktů s tiskárnou a odběrateli. Manželé mají za tím účelem pronajatu malou kancelář v sousední obci, kam Adéla pravidelně dojíždí speciálně upraveným motorovým vozidlem. Městský úřad v Orlici jí na jeho pořízení poskytl příspěvek. Dvakrát týdně rovněž využívá pomoci asistentky, kterou zaměstnává Městský úřad v Orlici.

Ačkoliv v Orlici docházelo v letech 1994 – 1997 k určitým změnám k lepšímu v oblasti odstraňování architektonických bariér, tyto změny probíhaly velice pomalu. Například ještě v roce 1994 byla většina nových chodníků uváděna do provozu s architektonickou bariérou. Později řešilo město Orlice věc budováním betonových nájezdů, které byly připojeny k okraji chodníků. V roce 1996 byly budovány nájezdy, které však sklonem neodpovídaly vyhlášce a pro vozičkáře byly sjízdné pouze s rizikem pádu. Pro těžce tělesně postižené na elektrickém vozíku byly nesjízdné. (Teprve v roce 1997 se v rámci rekonstrukce centra města po povodních objevily v centru chodníky respektující bezbariérovost tak, jak ji ukládala již vyhláška č. 53/1985 Sb.) Architektonické bariéry v Orlici však dodnes nezmizely ani u adaptovaných objektů, u nichž bylo vydáváno kolaudační rozhodnutí, a v některých případech nebyla bezbariérovost respektována ani u nově postavených objektů.

Teprve výhledově se počítalo s novým vstupem spojeným s výtahem pro budovu Okresní správy sociálního zabezpečení v Orlici. Služebna policie, vedoucí agendu řídičských a občanských průkazů, neměla bezbariérový přístup vůbec. Ostatně ani ostatní služebny Policie nejsou bezbariérově upraveny. Totéž bylo možno říci o referátu sociálních věcí Okresního úřadu a kontaktním místě sociálních dávek jakož i o ostatních pracovištích Okresního úřadu. Pošta bezbariérový přístup nikdy neměla, a s jeho vybudováním se ani nepočítalo, protože město již od počátku devadesátých let plánovalo výstavbu nového centra služeb, kde měla být otevřena i nová pošta. Rekonstrukce staré budovy byla tedy odložena na neurčito. Rovněž nové orlické nákupní centrum „Supernova“ a supermarket „Lidovka“ byly zkolaudovány v rozporu s platnými předpisy v souvislosti s přístupem osob se sníženou schopností pohybu a orientace. Zcela nepřístupná je rovněž budova okresního soudu.

Vozičkáři se nemohli dostat ani do budovy Celního úřadu, pokud chtěli odeslat nebo přijmout zásilku do ciziny nebo z ciziny, či jestliže chtěli vyřídít úlevu na dani při dovozu

motorového vozidla vhodného k užívání vozičkářem. Když zde chtěla Adéla B. v roce 1998 vyřídít úlevu na dani v souvislosti s koupí speciálně upraveného motorového vozidla, museli ji opakovaně k osobnímu jednání do druhého patra vynést. Za tím účelem si musela zajistit doprovod manžela i syna, protože by ji důchodkyně ve vrátnici Celního úřadu ani úřednice v kanceláři neunesly. Chodník ke vstupu do nového objektu celnice, který by měl být bezbariérový a sloužit veřejnosti od roku 1998, byl přesto zbudován v rozporu s platnou vyhláškou. Nepřístupná je rovněž budova Českého statistického úřadu, kde Adéla musí vyřizovat celou řadu záležitostí souvisejících s jejím podnikáním. Také krytý bazén, který byl zbudován v roce 1987, je nepřístupný a pokud si chce Adéla zaplavat, musí jezdit do Prahy. Městská knihovna, která sídlí v budově v majetku města Orlice, stále čeká na vybavení rampou nebo jiným opatřením které by umožnilo přístup pro vozičkáře. U řady lékařských ordinací, zejména u specializovaných lékařů je přístup bariérový, nebo je třeba převýšení překonávat pomocí schodolezu. Část zejména starších vozičkářů nutnost použití tohoto zařízení odradí od návštěvy. U několika dalších objektů byl zajištěn bezbariérový přístup dodatečně, po dohodě s vlastníkem objektu, ačkoliv stavby byly předtím zkolaudovány aniž by byl bezbariérový přístup řádně zajištěn. Samostatnou kapitolou jsou i nové telefonní budky Telecomu, které byly postaveny v letech 1994 a 1995. Třetina budek v Orlici má schod a jsou proto pro vozičkáře nepřístupné.

V roce 1994 se Adéla B. obrátila na Okresní úřad v Orlici se žádostí, aby v souladu s českými právními předpisy přezkoumal 225 kolaudačních rozhodnutí u objektů, které byly po rekonstrukci uvedeny do užívání v rozporu s tehdy platnou vyhláškou upravující požadavek bezbariérového přístupu (č. 53/1985 Sb.), a namítala, že stav těchto objektů diskriminuje v právu je užívat nejen ji, ale také všechny další osoby se sníženou schopností pohybu, jichž je v Orlici, městě s deseti tisíci obyvatel, přibližně **DOPLNIT**. Okresní úřad v Orlici podnikl první konkrétní kroky v přezkumném řízení o šest měsíců později. Třicet čtyři stavby byly postupně zpřístupněny, v šedesáti šesti případech již uplynula tříletá lhůta pro přezkum kolaudačních rozhodnutí v okamžiku podání návrhu okresnímu úřadu a ve dvaceti třech případech okresní úřad přistoupil k přezkumu až po uplynutí tříleté lhůty, ačkoliv původní podnět byl podán ještě včas. V třiceti třech případech okresní úřad návrhy odložil, aniž by nařídil provedení jakýchkoliv úprav na dotyčných stavbách, s odůvodněním že požadavky vyhlášky č. 53/1985 Sb. byly ve stavebním řízení přiměřeně aplikovány. V patnácti případech nebyla stavební dokumentace nalezena a budovy byly ponechány v původním stavu. Ve čtyřech případech byla zjištěna nezákonnost rozhodnutí, ale k úpravám nakonec nedošlo, protože okresní úřad v Orlici sice dospěl k závěru že městský úřad v Orlici při rozhodování o kolaudaci objektů porušil obecně závazný právní předpis a nezákonná kolaudační rozhodnutí zrušil, ale na základě odvolání vlastníků těchto objektů potom Ministerstvo hospodářství zrušilo tato rozhodnutí a objekty zůstaly v provozu s architektonickými bariérami. K nápravě tedy došlo jen velmi zřídka poté, kdy okresní úřad zjistil porušení právních předpisů. Nadále také zůstávají architektonické překážky jak u renovovaných budov, tak u budov nově postavených.

- Je možné nesporná selhání státu při vynucování povinnosti třetích subjektů považovat také za porušení čl. 8 Úmluvy?
- Které konkrétní okolnosti by bylo možno považovat za zásah do práva na soukromý a rodinný život?
- Pokud by nebylo shledáno porušení čl. 8 Úmluvy, mají stěžovatelé naději, že bude shledáno alespoň porušení čl. 14 Úmluvy?

